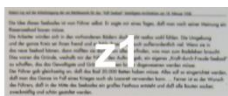

Tavla 9 | Idé och planering

De nationella socialisterna var väl medvetna om att utan arbetarna skulle varken en omfattande rustning eller den planerade kriget vara möjlig. Redan i början av Naziregimen nedgjordes och förstördes arbetarrörelsen. Fritidserbjudanden var avsedda att bidra till att kompensera de ansträngda sociala förhållandena för arbetarna. Den nationalsocialistiska organisationen "Kraft genom glädje" (KdF) hade till uppgift att stödja integrationen av arbetarna i "Folksgemenskapen". Först lyckades de inte så mycket. För att ändra på detta ändrades KdF-erbjudandet. Från och med maj 1934 erbjöd KdF sjöresor. År 1935 uppstod idén att bygga badorter för arbetarna. Ley betonade alltid idén om KdF-badorter kom från "Führern själv". Hitler namngavs alltid som upphovsmannen till alla förändringar och erbjudanden från regimen - på det sättet var det meningen att myten om "Führern" skulle stabiliseras. Faktum är att det var Ley som var initiativtagaren och "motorn" i projektet. Hitler gick aldrig till Prora. Leys mål var att rymma 14 miljoner människor varje år i en vecka. Han argumenterade för att det var möjligt "att uppnå samma framgång med en veckas semester som med tre eller fyra veckor" genom "att intensifiera semestern". För att uppnå detta mål var det meningen att fem liknande badorter skulle byggas. Redan 1935 lät Ley sin arkitekt Clemens Klotz skapa ett utkast som visades i september vid Nürnbergrallyt. I början av 1936 anordnades en arkitekttävling. Vinnarna var Clemens Klotz och Erich zu Putlitz, som nu var ansvariga för byggandet av festhallen. År 1937 meddelade pressen början av byggnadsarbeten för en andra badort. Egendomen nära Kolberg/Pommern hade redan valts ut. Detta byggprojekt påbörjades aldrig.

1. Clemens Klotz förklarar för Hitler den utställda modellen av KdF-badorten under en ceremoni den 27 november 1935 på det 2-åriga jubileet.
Förbundsarkivet Koblenz

z1. Robert Ley under verkstaden för arkitekttävlingen för KdF-badorten, 18 februari 1936. "Idén för denna badort kommer personligen från Führern. Han sa en gång till mig att enligt hans åsikt borde vi bygga en gigantisk badort. Arbetarna skulle inte känna sig helt bekväma i de befintliga baden. Miljön skulle främmande dem och mycket saknas. När de kommer till den nya badorten, borde de hitta allt de behöver. Detta var anledningen till att Führern gav mig uppdraget att bygga en 'Kraft genom glädje' badort, den största som världen någonsin har sett. Führern insisterade också på att badet skulle rymma upp till 20 000 bäddar. Hela saken skulle inrättas så att det kunde användas som en basfältsjukhus vid krig. Dessutom önskade Führern också att en festlokal skulle byggas i mitten av badorten och att alla byggnader skulle vara rena, bekväma och snyggt arrangerade." Arkivdokumentationscenter Prora

z2. KdF-badorten Prora var inte utan kritiker, även inom "Maktens inre krets". "Genom sitt byrå 'Resor och vandring' skulle Ley bestämma sig för att bygga bad. Vilket hade varit bra om konceptet av avkoppling och avskildhet faktiskt hade tagits i beaktande. Men Ley missbedömde sig genom att besluta sig för att bygga sin 'Badort för 20 000', av alla platser, på ön Rügen. Giesler började aktivt klaga efter att jag informerade honom om det. Jag sa till honom, nu tar vi arbetare och anställda ut ur deras stadskvarter och skickar dem till en plats som är ännu mer hektisk. Dessutom kommer de att skickas till Rügen, där ljudet av 20 000 människor kommer att störa lugnet i de andra baden. Giesler påpekade också de tekniska omöjligheterna. KdF-badet, till exempel, kommer att behöva installera sitt eget slakteri. Eftersom vattnet på ön inte är tillräckligt, måste vi ansluta en försörjningsledning till fastlandet. Listan fortsätter. Trots detta presenterade Ley stolt sina planer för balsalar, hallar och så vidare. En social idé skulle så småningom bli en galenskap, och byggandet inleddes på ett projekt som skulle bli motsatsen till allt det ursprungligen var menat att vara." Alfred Rosenberg, Sista inspelningar, Nürnberg 1945/46, 1996

Tavla 10 | Den politiska situationen

På grund av den ökade rustningsindustrin minskade arbetslösheten år 1935. Men endast flera produktions- och ekonomiska sektorer gynnades av denna cykliska uppgång. Konsumentvaruindustrin fortsatte att stagnera, och inom rustningsindustrin uppstod till och med brist på arbetskraft. Överlag ökade levnadskostnaderna, men lönerna ökade inte i samma takt. Trots den märkbara ekonomiska uppgången förbättrades inte arbetarnas sociala situation. Många av dem levde under fattigdomsnivån. Missnöje och protester var resultatet. Under en jakt på motståndet genom hela "riket" under våren 1935 arresterades cirka 5 000 medlemmar och sympatisörer till motståndsrörelsen, men de utbredda missnöjena kunde ändå inte bemötas.

Arbetarna kritiserade partiets "toppchefer" för deras pompa och lyx, höga inkomster för företagscheferna samt höga bonusar för ledningsnivån. Dessutom bidrog tillgångsbegränsningen och krigsoro orsakad av regimen aggressiva utrikespolitik till arbetarnas dåliga humör. Den tyska arbetsfronten kritiserades också. Statspolisen i Potsdam observerade att en stor del av befolkningen hade "delvis kritisk och observant inställning" till Nationalsocialismen, vilket stärktes av obalansen mellan löner och skatter - särskilt de höga bidragen till Arbetsfronten - å ena sidan, och de stora vinsterna för industrimagnaterna å andra sidan. Det var denna politiskt explosiva situation som försvårade idén om "Folksgemenskapen", och planerna på att bygga badorter för arbetarna utvecklades.

1. Dagligt meddelande från den hemliga statspolisen i Berlin, den 18 januari 1935 Federalt arkiv Berlin

2. SA-följare rekryteras som hjälppolis
Tyska historiska museet
3. Varning för förväntad lönesänkning för byggnadsarbetare. NSDAP:s distriktsförvaltning i Hamburg, brev från distriktsadministratören Kaufmann till statssekreteraren Lammers, statskansliet, den 7 mars 1935.
Federalt arkiv Berlin
4. Den första demonstrationen mot annekteringen av Hitlertyskland. Saar-val 1935 Tyska historiska museet
5. Ett brev från Martin Bormann till rikets arbetsminister angående de onödigt höga lönerna för anställda vid "Bank of German Labour" i jämförelse med lönen för vanliga arbetare.
Federalt arkiv Berlin
6. Arbetarkvinnan Grete Messig sköts av en SA-anhängare i Selb, Bayern.
Tyska historiska museet
7. Anonym protest mot regimen.
Tyska historiska museet
8. Störande av arbetsklimatet Huvudartikel om "Problemförorsakare", företagstidning för Siemens, maj 1937
Federalt arkiv Berlin

z1 Gestapo Dortmund. En rapport om den politiska situationen i februari 1935 Det obekväma förhållandet mellan nuvarande löner och levnadskostnader kvarstår sedan den senaste rapporten skrevs. Arbetaren får inte mer än minimilönen samtidigt som han måste bevittna hur företagsledarna undantas från att göra uppoffringar. Detta leder till mycket frustration bland arbetarna, som är medvetna om att industriella entreprenörer går igenom en produktiv fas på grund av statliga arrangemang, men inte krävs av staten eller tar egna initiativ för att göra några uppoffringar. Företagsledarna bidrar avsevärt till den ökande negativa atmosfären bland arbetarna. Federalt arkiv Berlin

Z2 Statspolisen i Bielefeld. Översikt över händelser från september 1935 Så inflytelserik och effektiv som Nürnberg-rallyt kan ha varit på befolkningen och trots förtroendet för Führern och regeringen, kvarstår frågorna om den nuvarande ekonomiska situationen. Som statusrapporten från augusti har visat ligger majoriteten av oron hos manuella arbetare som inte kan hålla jämna steg med de ökande kostnaderna för hushållsvaror och mat på grund av statiska låga löner. Dessutom har korttidsjobb som införts av olika fabriker bidragit till minskade löner. Resultatet av detta är att massornas köpkraft inte är gynnsam. De fasta priserna för kött, potatis osv. upprätthålls inte och olaglig handel blir tydlig. För att belysa den allmänna atmosfären, citerar jag en vers som har spridit sig bland arbetarkollektivet. "Tretton pfennig för ett ägg Så påstår Dr. Ley- Tjugo pfennig för en sill Så säger Göring-

Hoppsan, allting blir dyrt- Säger vår Führer- Ja, jag har sagt er hela tiden- Svarar Dr. Schaoh" (Tyvärr går ordlekarna förlorade när de översätts från tyska till engelska)
Federalt arkiv Berlin

z3 Statspolisen i Berlin. Översikt över händelserna i januari 1936 Med den ökade prisstegringen måste man också beakta de stigande hyreskostnaderna. Antalet klagomål har ökat sedan början av året, trots att erfarenheten visar att de flesta hyresbetalare vanligtvis inte kommenterar detta eftersom de fruktar uppsägning av sitt hyresavtal. Särskilt när det gäller nya hyreskontrakt försöker hyresvärdarna genomföra en hyreshöjning, antingen på ett öppet sätt eller på ett dolt sätt. De restriktioner som fastställdes i lagen den 2 december 1935, som var utformade för att begränsa detta oönskade tillvägagångssätt, är inte tillräckliga. De omfattar inte alla bostäder och de straffrättsliga bestämmelserna om oacceptabla hyreskostnader tillämpas sällan. Det är sant att den nuvarande inkomsten inte räcker till för att täcka hyreskraven. Det är emellertid viktigare för närvarande att hjälpa majoriteten av hyresbetalarna som är ekonomiskt hjälplösa att hantera hyreshöjningen och se till att hyreskostnaderna minskas. Gestapo Berlin - Översikt över händelserna från januari 1936. De presenterade problemen och svårigheterna har bidragit till en ökning av misstro bland befolkningen när det gäller de meddelanden och arrangemang som regeringen gjort. Den växande fiendtligheten mot rörelsen bidrar till att minska moralen och atmosfären. Även om direkt kritik mot Führern sällan riskeras, är inställningen från NSDAP mot den ekonomiska krisen en av de mest allvarliga aspekterna att ta hänsyn till. Många "kamrater för folket", som utan att vara partimedlemmar ändå stödde regimen efter maktövertagandet, börjar tappa tron på förverkligandet av NSDAP:s sociala program. Den minskade statusen för NSDAP bland befolkningen kan inte längre ignoreras. Rörelsens misstag och ineffektivitet har varit desamma i månader och fortsätter att upprepas. De orimligt höga lönerna för regerings- och partiämbetsmän jämfört med de låga lönerna för den allmänna befolkningen är något som leder till ökande missnöje bland folket. Betoningen ligger också på att enskilda individer innehar flera administrativa poster. Medan den genomsnittliga individen är villig att göra uppoffringar och kompromisser har de löften om förbättringar från ledande roller i DAF inte infriats. Uppmaningen till sparsamhet och återhållsamhet är något som, när man betraktar statens och partiämbetsmännens lyx, inte följs av dem och inte representerar vad man förväntar sig av ett socialistiskt rike och företrädare för ett arbetarparti. Federalt arkiv Berlin

Tavla 11 | Robert Ley och Clemens Klotz

1931 mötte Clemens Klotz Robert Ley. Vid den tiden var Ley partiledare för NSDAP:s regionala avdelning Köln-Aachen. År 1932 tog han över som chef för partiorganisationen, och 1933 blev han chef för den tyska arbetsfronten.

Klotz gick med i NSDAP 1933 och visade redan samma år sitt intresse och beredskap att arbeta för den tyska arbetsfronten. Han utvecklade ett starkt engagemang för den tyska arbetsfronten och för Ley. Klotz var involverad i utformningen och genomförandet av elit-NSDAP:s utbildningskomplex Vogelsang och Crössinsee, Adolf-Hitler-skolan i Waldbröl, Huset för tyskt arbete i Köln och KdF-badorten på ön Rügen. Trots detta behöll han sin roll som privatarkitekt. Robert Ley spelade en nyckelroll i att ge uppdrag åt Klotz. Tydligt intresserad av byggprojekt som ökade prestige för den tyska arbetsfronten och befäste dess position i hierarkin för nazistorganisationerna uppmuntrade Ley talrika projekt. Som konstruktören involverade Ley främst Klotz i sina projekt och inte byggavdelningen för den tyska arbetsfronten. Ley tilldelade Klotz rollen som personlig arkitekt. Det faktum att Klotz fick uppdrag före den offentliga tävlingen visade detta också. Arkitektens starka koppling till regimen illustreras också av de olika titlar som Klotz erhö. År 1933 utnämndes han till "Uppdragsarkitekt för den tyska kejsarliga regeringen, för byggandet av NSDAP:s och den tyska arbetsfrontens utbildningskomplex". Senare inkluderade detta titeln "Arkitekt för nazistpartiets högkvarter" och 1938 "Förtrogen arkitekt för den tyska arbetsfronten".

1. Arkitekten Clemens August Klotz (1886-1969) utvecklade sitt yrke genom att studera vid olika arkitektkontor i Dresden och Köln. År 1911 bosatte han sig i Köln som privatarkitekt. Under första världskriget arbetade han med boendeprojekt, enfamiljshus och även flervåningslägenheter och affärsbyggnader. Klotz blev medlem av den tyska arbetsfackföreningen och grundade tillsammans med andra Kölns arkitekter "Block Köln Building Architects", som stödde modern arkitektur i regionen. Klotz utvecklade sin egen arkitektoniska stil som inkluderade moderna element som runda fönster, platta tak och långa fönsterstycken, samtidigt som han kombinerade dem med lokalt utformade detaljer.

Hans viktigaste uppdrag före 1933 var Kölner vattenverk och operarestaurangen. I början av 30-talet träffade han Robert Ley, vilket skulle bli en vändpunkt i hans liv. Den 1 maj 1933 anslöt han sig till NSDAP efter att redan ha föreslagits som direktör för högskolan för arkitektur i Weimar. Klotz skulle träffa Hitler genom Ley, på vars råd han 1935 skulle etablera ett andra kontor i München. Klotz skulle accepteras i Preussens konstakademi och förbli medlem även efter kriget. Via Ley fick Klotz många uppdrag, som "Hus för tyskt arbete", ett "Distriktsforum" i Köln, NS-Ordensburgarna Crössinsee i Pommern och Vogelsang i Eifel samt KdF-badorten på Rügen.

I början av regimen var Klotz mycket efterfrågad, men mot slutet av 30-talet minskade detta gradvis. Orsaken till detta låg i en kompetensstrid mellan Ley och Rosenberg angående arkitekturen för "Ordensburgarna" och "Elitskolan" vid Chiemsee.

Många arkitekter som var i tjänst hos staten fram till 1945 fortsatte sina uppdrag efter kriget. Klotz kände ingen politisk skuld eller press, eftersom han var en självständig arkitekt och inte tillhörde Albert Speers inre krets. Trots detta lyckades han inte hitta en plattform i efterkrigstidens tyska arkitektoniska landskap.

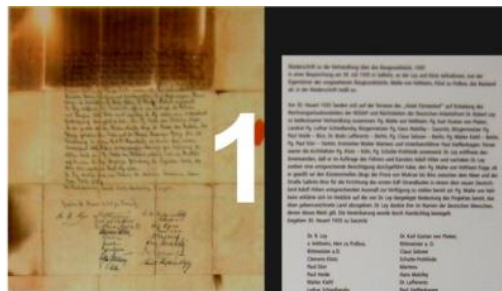
2. Brev från Clemens Klotz till Hitler, 20 april 1936 Bundesarchiv Berlin
3. Klotz förklarar för Hitler den uppvisade modellen av det planerade "KdF havsbadort". Den 2-åriga jubileum av "KdF havsbadort". Ley visas till höger på bilden.
4. Robert Ley cirka 1933. Robert Ley föddes 1890 i Niederbreidenbach i Eifel, som barn till en förmögen bondfamilj. Efter att ha gått på gymnasiet i Gummersbach fortsatte han studera kemi. Ley skulle frivilligt gå med som artillerist 1914. Senare skulle han bli en observatör för luftartilleri under första världskriget. I juli 1917 sköts hans flygplan ner och han skadades svårt. Robert Ley skulle återvända till Tyskland från fransk fångenskap i januari 1920. År 1921 tog han anställning som kemist på Bayer-företaget i Leverkusen. År 1924 blev han medlem i NSDAP och avancerade till distriktsledare för södra Rheinland 1925. Under slutet av 1920-talet och början av 1930-talet blev han känd som en av de mest fanatiska och framgångsrika agitatorerna för NS-rörelsen. Hans tal kännetecknades av hans demagogiska framtoning, särskilt gentemot judarna. År 1928 förlorade han sin position på Bayer, men under samma år blev han huvudorganisatör för NSDAP i distriktet Köln Aachen och blev medlem i den preussiska Landtag. År 1930 avancerade han till riksdagen. År 1928 grundade han "Westdeutsche Beobachter". Han fick kraftig kritik för sina inflammerande tal. I december 1932 utnämnde Hitler

honom till Reichsorganisationsledare för NSDAP. Som riksledare för den tyska arbetsfronten var han också ansvarig för NS-organisationen "Kraft durch Freude" och struktureringen av fritiden. Ley drev på utvecklingen av "KdF havsbadort". Han främjar Klotz design till Hitler. Bundesarchiv Koblenz

5. En modell för layouten av "Elitskolan" vid Chiemsee, av Clemens Klotz, mellan 1937 och 1938. Denna layout förkastades till förmån för Hermann Gieslers ritning. Jürgen Rostock/Franz Zadnicek, Paradiesruinen, 1992
6. Elitakademin "Vogelsang" med full utsikt, Clemens Klotz 1934 till 1941. Jürgen Rostock/Franz Zadnicek, Paradiesruinen, 1992
7. Elitakademin "Vogelsang", trappan till de hemliga rummen. Werner Durth/Winfried Nerdinger, Arkitektur och stadsplanering från 1930/40-talet, 1993
8. Annons för en bok av Ley, med den programmatiska titeln "Genombrottet av den sociala äran", 1935. Bundesarchiv Koblenz

Tavla 12 | Förberedelser av 1935

Den 30 juli 1935 säkrade Ley marken/egendomen vid Prora Wiek för byggnationen. En dag senare meddelade presskontoret för chefen för Tyska Arbetsfronten projektet. I september 1935 fanns de första skisserna tillgängliga, som omedelbart publicerades och visades på utställningar. Skisserna var antingen gjorda av arkitekten Clemens Klotz eller kom från byggnadsmyndigheten, vars chef var Julius Schulte-Frohlinde. Tävlingen för projektet tillkännagavs inte förrän 1936. De befintliga skisserna var anpassade till den böjda stranden: logi låg i en byggnadskedja som sträckte sig längs stranden. En festhall och en nöjesplats var centrum i alla skisser. Samhälls- och kulturbyggnader samt kök och transportutrustning ingick i konceptet. Klotz' skiss undersöktes redan av Adolf Hitler och Robert Ley i hans studio i München. Samma månad ställdes den ut på "Nürnbergrallyt" och modifierades fram till slutet av året. På hösten 1935 blev det redan klart att Clemens Klotz' skiss var favoriserad.

1. Protokoll från förhandlingarna på byggarbetsplatsen, 1935 Ett möte den 30 juli 1935 i Saßnitz. Ägaren till den tillhandahållna byggarbetsplatsen, Malte von Veltheim, furste av Putbus, överlämnar sin egendom:
"På den 30 juli 1935 hölls ett viktigt möte på Fürstenhof Hotel på inbjudan av rikets organisationsledare och chef för Tyska Arbetsfronten, Robert Ley. Dr. Ley inledde mötet med att säga att han är här på order från Führern. Efter att ha genomfört sin rundtur frågade han Malte von Veltheim om han skulle vara beredd att erbjuda sin

mark för Führerns projekt att bygga en KdF badort. Malte von Veltheim svarade att han var villig att göra det. Marken sträckte sig längs kusten mellan Mukran och Binz. Dr. Ley tackade honom i det tyska folkets namn, för vilka detta projekt var avsett. Affären godkändes med en handskakning." Pg. Malte von Veltheim, Pg. Karl Gustav von Platen, Landrat Pg. Lothar Schiedlansky, Bürgermeister Pg. Hans Malsfey – Sassnitz, Bürgermeister Pg. Paul Heide – Binz, Dr. Bodo Lafferentz – Berlin, Pg. Claus Selzner – Berlin, Pg. Walter Kiehl – Berlin, Pg. Paul Dürr – Stettin, Kreisleiter Walter Martens und Unterbannführer Paul Steffenhagen. Ferner waren die Architekten Pg. Klotz – Köln, Pg. Schulte-Frohlinde anwesend. Gegeben 30. Heuert 1935 zu Sassnitz

Dr. R. Ley v. Veltheim, Herr zu Putbus, Rittmeister a.D. Clemens Klotz Paul Heide Walter Kiehl Lothar Schiedlansky Dr. Karl Gustav von Ploten, Rittmeister a. D. Claus Selzner Schulte-Frohlinde Martens Dr. Lafferentz Paul Steffenhagen.

Arkiv Dokumentationszentrum Prora

2. Detta är en av designerna från Byggnadsavdelningen för Tyska Arbetsfronten, under Julius Schulte Frohlinde. Ritning av den centrala festhallen, 1935.
Bauwelt, 1936
3. Detta är en av designerna från Tyska Arbetsfronten, men den blev aldrig förverkligad. En ritning av sovavdelningen som skulle ha byggts längs kusten, 1935.
Bauwelt, 1936
4. Ley och Hitler under invigningsceremonin för KdF den 27 november 1935. De tittar på modellen av en bostad för KdF badorten.
Arbeitertum, 1935
5. Adolf Hitler och Joseph Goebbels framför den första modellen av KdF badorten av Clemens Klotz, på Nürnbergrallyt, 1935. Den gårdsformade designen av denna tidiga modell, som lämnades in av Klemens Klotz, är mycket tydlig här.
Pommersche Zeitung

Tavla 13 | Tävligen 1936

Även om skisser redan fanns och Clemens Klotz förslag tydligt var favoriserat, utlystes en arkitekttävling för "KdF Badort Rügen" i februari 1936. Albert Speer, ledare för rikets kontor "Skönhet genom arbete", fick i uppdrag av Robert Ley att förbereda och genomföra programmet. Han bad 11 arkitekter att delta i tävlingen: German Bestelmeyer, Emil Fahrenkamp, Herman Gießler, Hans Gonser, Konstantin Gutschow, Georg Holzbauer, Oskar Jäger, Clemens Klotz, Erich zu Putlitz, Julius Schulte-Frohlind, Heinrich Tessenow.

De allmänna kraven var att "utforma de strukturella, operativa och tekniska anläggningarna för boende, försörjning och annan fysisk och mental omvårdnad av 20 000 semesterfirare genom organisationen 'Styrka genom glädje'. Samtidigt uppmanades arkitekterna att "anstrenga sig för en arkitektonisk och stadslandskaplig design, enligt projektets kulturella betydelse". Tävlingsprogrammet planerade konkret uppförandet av en badort för 20 000 semesterfirare och 2000 anställda på en yta av 10 km vid 500 m. Det begärda byggschemat inkluderade utformningen av en central festhall. Vad gäller storlek och utrustning var alla rum enhetligt utformade baserat på en beläggning för tre personer. Alla rum skulle ha utsikt över havet.

Vid ett arbetsmöte i februari 1936 presenterades arkitekterna projektet av Robert Ley. 40 miljoner riksmark värderades för byggnationen. Men en aspekt av planeringen skulle hållas hemlig för allmänheten: möjligheten att konvertera byggnationen till ett militärsjukhus i händelse av krig.

Under de olympiska spelen 1936 ställdes skisser och modeller ut i Berlin Marstall. Efter att Hitler och Ley hade inspekterat tävlingsresultaten fick Klotz' förslag priset, men under villkoret att integrera Festival Hall från Erich zu Putlitzs förslag.

Endast några av de publicerade bidragen till tävlingen visas här; andra antas vara förlorade.

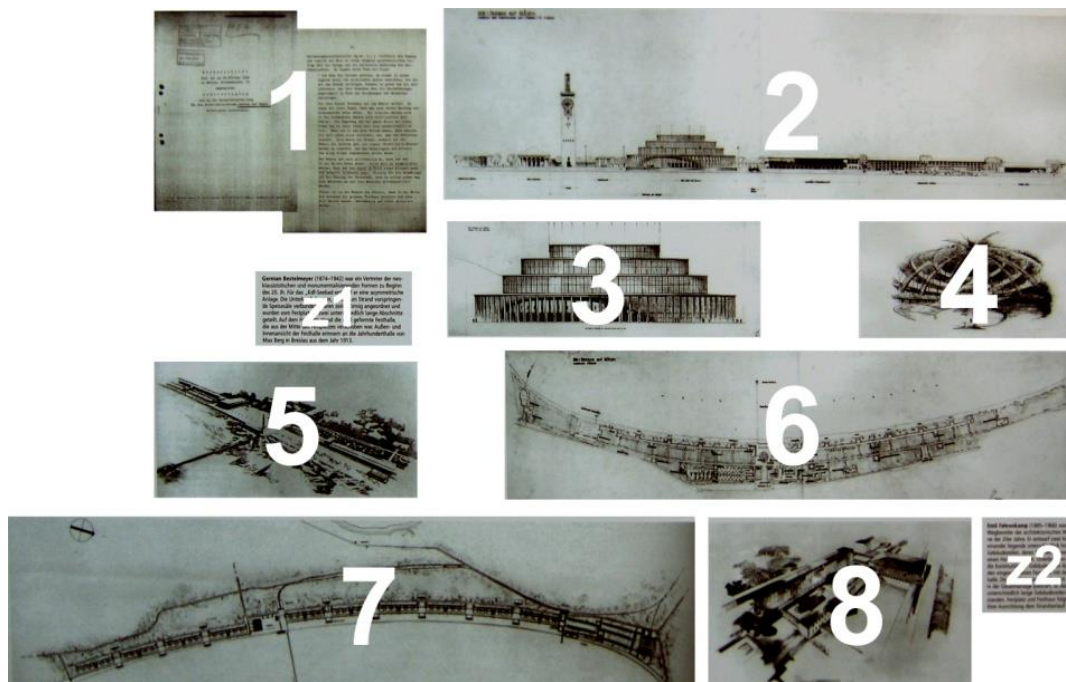

Diagram A:

1. Utdrag från protokollet från arbetsmötet den 18 februari 1936.
State Archive Hamburg
2. Tävlingsbidrag av German Bestelmeyer; utsikt över festivalområdet från havet.
Arkitekturmuseum vid Tekniska universitetet i München
3. Tävlingsbidrag av German Bestelmeyer, med utsikt över festhallen.
Arkitekturmuseum vid Tekniska universitetet i München
4. Tävlingsbidrag av German Bestelmeyer, bild av interiören i festhallen.
Arkitekturmuseum vid Tekniska universitetet i München
5. Tävlingsbidrag av Emil Fahrenkamp, utsikt över allmänplatsen, bryggan och gränsande boendeområde.
Baugilde, 1936
6. Tävlingsbidrag av German Bestelmeyer, layout. Arkitekturmuseum vid Tekniska universitetet i München
7. Tävlingsbidrag av Emil Fahrenkamp, utvecklingsartikel.
Baugilde, 1936
8. Tävlingsbidrag av Emil Fahrenkamp, layout.
Baugilde, 1936

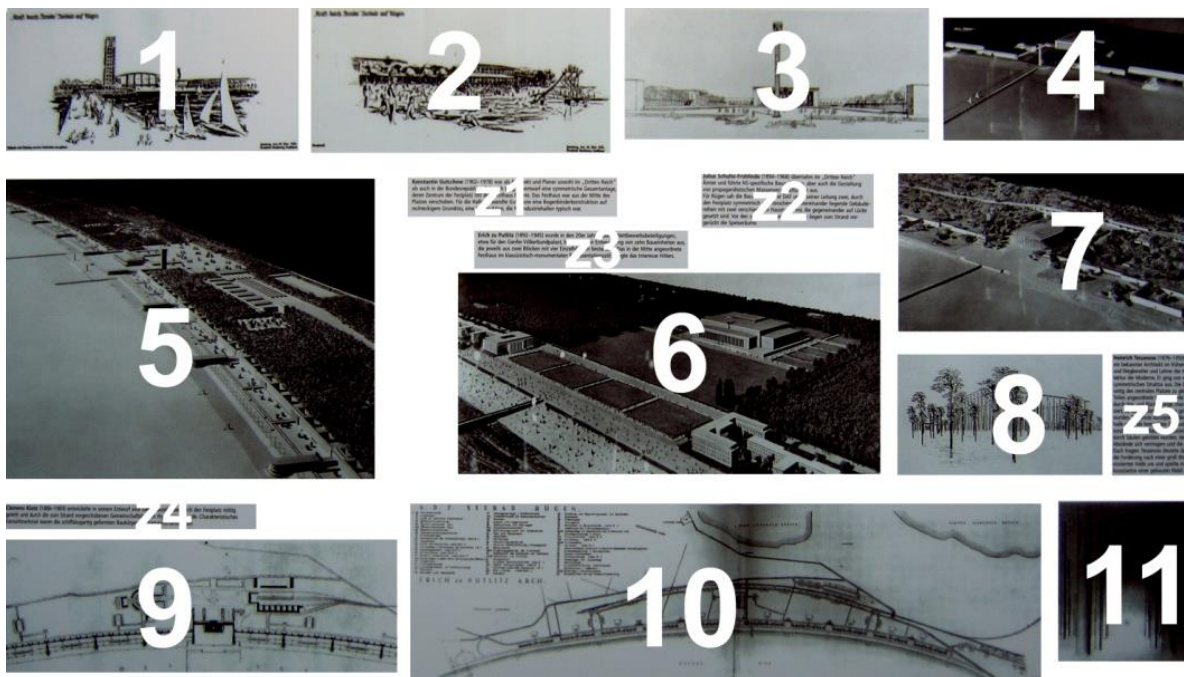

Diagram B:

1. Tävlingsbidrag av Konstantin Gutschow. Feshall vid festivalområdet.
State Archive Hamburg
2. Tävlingsbidrag av Konstantin Gutschow, strandsida.
State Archive Hamburg
3. Festivalområde med feshall, design av Byggnadsavdelningen i DAF under ledning av Julius Schulte-Frohlinde.
Baugilde, 1936
4. Modell av tävlingsdesignen av DAF.
Baugilde, 1936
5. Modell av hela komplexet baserat på tävlingsdesignen av Clemens Klotz, 1936.
Baugilde, 1936
6. Tävlingsbidrag av Erich zu Putlitz. Central del av hela komplexet med festivalområde och feshus. Byggnaden för propaganda och "folkutbildning" och administrationsbyggnaden med gränsande boende syns också, 1936.
Baugilde, 1936
7. Heinrich Tessenows tävlingsbidrag, modell av hela komplexet.
Baugilde, 1936
8. Tävlingsbidrag av Heinrich Tessenow, feshall.
Baugilde, 1936
9. Tävlingsbidrag av Clemens Klotz, layout.
Baugilde, 1936
10. Tävlingsbidrag av Erich zu Putlitz, layout.
Baugilde, 1936
11. Tävlingsbidrag av Heinrich Tessenow; pelare i feshallen.
Baugilde, 1936

z1 Konstantin Gutschow (1902-1978) var en arkitekt och designer som var verksam under både Tredje riket och Förbundsrepubliken Tyskland. Han designade ett

symmetriskt komplex vars centrum kombinerade tivoliplatsen med festhallen. Festhallen pressades ut från mitten av området. Gutschow använde en Bogenbinder-konstruktion bestående av en rektangulär grund, vilket var typiskt för industrihallar.

z2 Julius Schulte-Frohlind (1894-1968) innehåft administrativa befattningar under Tredje riket och ledde NS-specifika byggnadsuppdrag, men var också involverad i propagandistiska masshändelser. Under hans ledning skulle DAF: s byggnadsavdelning på Rügen bygga parallella byggnader med två typer av byggnader bakom varandra. Matsalarna pekade mot stranden.

z3 Erich zu Putlitz (1892-1945) blev känd på 1920-talet genom sitt bidrag till Folkets palats i Genève. Hans design baserades på tio byggenheter, var och en bestående av två block med fyra individuella hus. Den centralt placerade festhallen med sin klassiska monumentala stil väckte Hitlers intresse.

z4 Clemens Klotz (1886-1969) designade i sin ritning en byggnadskolumn som är uppdelad i mitten av en tivoliplats som skjuter gemenskapsbyggnaderna något mot stranden. Strukturen på samhällshuset bar drag av ett fartygs förstäv.

z5 Heinrich Tessenow (1876-1950) var en berömd arkitekt under början av 1900-talet och en pionjär inom modern arkitektur. Han baserade sina designer på symmetriska strukturer. De tvåsidiga centrala områdena kännetecknades av främre avstånd, så att gårdsliknande strukturer bildades. Tessenow designade festhallen inte som en kompakt slutet byggnad utan som en öppen struktur vars sidor stöddes av pelare, vars avstånd skulle minska och bära taket. Med detta markerade Tessenow sin önskan att hallen skulle förknippas med en skogslänta.

Tavla 14 | Clemens Klotz' Utformning

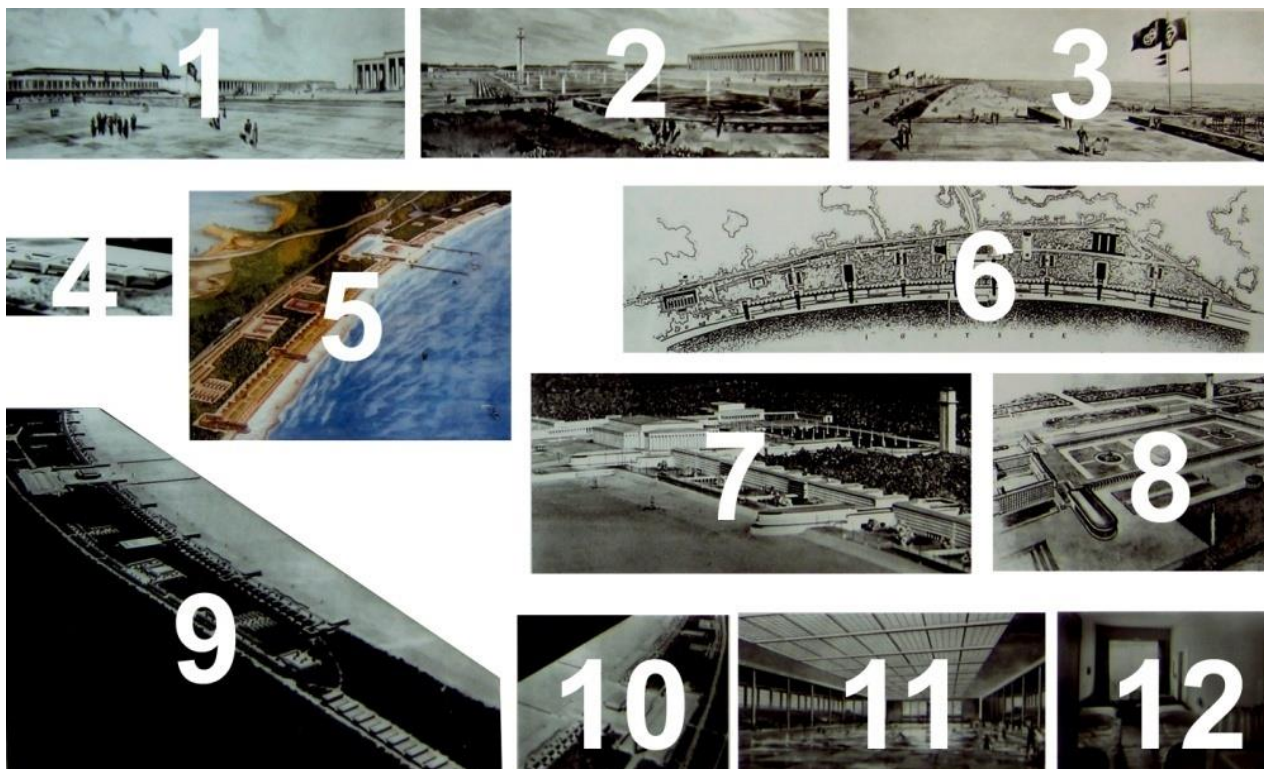
Mellan 1935 och 1938 ändrades Clemens Klotz' utkast några gånger. Planen från 1935 föreställde ett uppdelat komplex av byggnader längs kusten där en festplats med en festhall och ett klocktorn var planerat.

Symmetriskt norr och söderut från centrum var kompakta byggnadsgrupper föreställda i kamformade strukturer. På detta sätt skapades gårdsliknande utrymmen längs de tre gränssidan.

Byggnadslinjen längs stranden och de inre tvärbyggnaderna var planerade för sovande lägenheter. För festplatsen föreslog Klotz en byggnad med flera delar, bestående av en landside-situerad del för administrativa och servicefaciliteter, en central byggnadsgrupp och en seaside-situerad rektangulär festhall.

I tävlingsbidraget från 1936 utvidgades den relativt kompakta strukturen för att ha alla rum vända mot havet. Byggnadsdelarna mellan tvärbyggnaderna förlängdes till 500 meter; så konstruktionen blev en linje. Nu i norr och söder trädde fem tvärbyggnader ut mot havet. De definierades som samhällshus och var bågformade.

På landsidan var byggnadslinjen strukturerad av tvärbyggnader. År 1936 var den centrala festhallen bara uppdelad i två delar och bestod av en landside-situerad konstruktion för högkvarteret och en seaside-situerad hall för 20 000 personer. Men på grund av tävlingsbeslutet 1936 var festhallen designad av Erich zu Putlitz tvungen att integreras i Clemens Klotz' huvudplan. En rektangulär kub omgiven av mäktiga kolonngallerier - en monumental byggnad var tänkt att resas. År 1937, under ytterligare utveckling av huvudplanen, planerades inomhuspooler med 100 x 40 meters bassänger bakom varje boende block. På baksidan av festplatsen föreställdes arkader och i centrum en vattenspegel med fontäner. På södra sidan var en filmteater planerad och på norra sidan en utsiktstorn som skulle avslutas med ett kafé som tillät utsikt.

1. Arkitektonisk vy av festplatsen. Gränskonstruktion med pelare framför receptionsbyggnaden. Westdeutscher Beobachter, 3 april 1938
2. Arkitektonisk vy av festplatsen. En vattenspiegel bakom festplatsen var planerad.
Westdeutscher Beobachter, 3 april 1938
3. Arkitektonisk vy av stranden. Monotonin i den oändliga fasaden betonas av bristen på vegetation.
Westdeutscher Beobachter, 3 april 1938
4. Delvis representation av Klotz-modellen 1935.
Föbundsarkivet Koblenz
5. Skiss av den kompletta layouten för "KdF-Seaside resort" av Gerda Rotermund, 1938. Die neue Linie, 1938
6. Layouten från 1939 av Clemens Klotz med festplatsen och den bakre bassängen. Festhallen saknas. Den är inte längre en del av layouten.
The German Architect, 1939
7. Clemens Klotz 1936; Modell av festplatsen med festhallen från Erich zu Putlitz och bryggstrukturen.
Unter dem Sonnenrad 1938
8. Arkitektonisk vy av festplatsen 1939, nu utan festhallen.
Arkiv Dokumentationszentrum Prora
9. Clemens Klotz; Modell från 1939 med insatt festhall av zu Putlitz med gränskonstruktionen. Rektangulär DAF-logi och en ytterligare simhall finns i interiören.
The German Architect, 1939

10. Clemens Klotz; Modell från cirka 1938 med insatt festhall av zu Putlitz och gränskonstruktionen. Överst till höger på bilden finns planerad simhall, till höger om festhallen finns en vattenspegel, under det observationstornet och överst en stor teater för ljusshower.
Westdeutscher Beobachter från 3 april 1938
11. Interiörvy av den planerade simhallen.
Arkiv Dokumentationszentrum Prora
12. Clemens Klotz, planerad interiördesign av ett semesterboende.
Deutsche Bauzeitung, 1936

Tavla 15 | "KdF Seebad Rügen" i den arkitektoniska landskapet

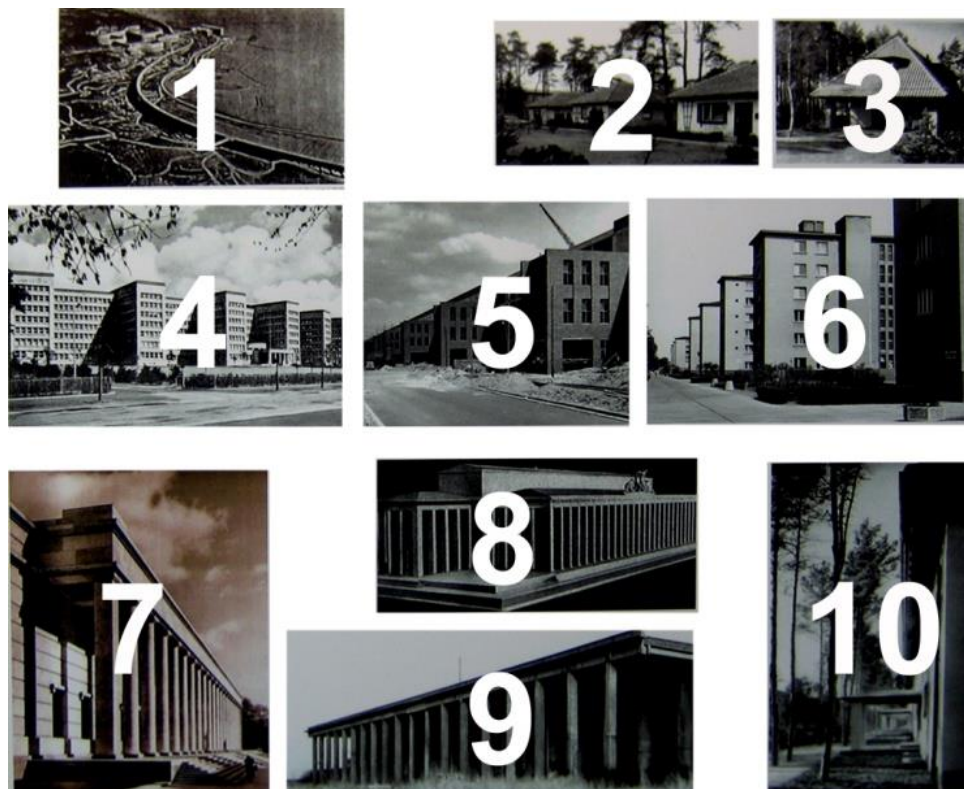
Byggandet av badorter för mass-turism utvecklades först på 1930-talet. Planen att förverkliga ett kurort för 20 000 personer var ganska nytt och ställde höga krav på teknisk, logistisk och infrastrukturell planering. Redan från början var KdF Badort en del av propagandistisk profilering av KdF-organisationen och därmed av regimen.

Rationaliseringen av semestern var det formande aspektet, liksom utkastet av konstruktionen av de milslånga byggnaderna. Kamformen på trapphusen på landsidan garanterade en snabb tillgång till boendena. Den imponerande strängen med fyra gånger tio trapphus i norr och söder om festplatsen, med en längd på över 4,5 km, var inte möjlig att överblicka från någon synvinkel. Den modulära rutmönstret på trapphusen som var uppdelade i små sektioner kontrasterade de stora ytorna mellan samhällshusen vid stranden. Slutet av samhällshusen var avrundat och innehöll därmed element av New Objectivity från 1920-talet. Denna struktur segmenterade stranden och styrde semesterfirarna. Arkitekturen för denna del av planeringen var dedikerad till moderniteten.

Planeringen av festplatskonstruktionen och festhallen var annorlunda. Det handlade om den arkitektoniska imponerande "ordet i sten". Platsen omgiven av arkader och festhallen följde de prestigefyllda byggnaderna i Naziregimen. På det centrala torget skulle hallen resas som en ikonisk byggnad i relation till ensemblen. Klotz svarade på zu Putlitz designintentioner genom sina kolonnadhallar på varje sida av torget.

Boendet för anställda - långsgående block med två våningar - och boendet för de skyldiga från "Reichsarbeitsdienst" var mer dedikerade åt "Heimatschutzstil" (hembygdsskyddsstil).

Den funktionella komplexiteten hos KdF-spa ledde till en kombination av olika designmodi. De pompösa symmetrierna i stadsbyggandet, neo-klassiska element, former för modern byggnad på 1920-talet och element av "Heimatschutz"-stilen kombinerades. Principerna för repetition av former, enhetlighet och monotonitet var en del av denna arkitektoniska rymliga design, liksom gångvägar och tillträdesvägar för att leda eller samla massorna i en gigantisk festhall.

1. Le Corbusier: Obusprojekt för Algeriet, 1930 Le Corbusiers projekt har många yttre likheter med komplexet i Prora, såsom den långa böjda strandlinjen. Men båda projekten följer olika intentioner. Le Corbusier är ett "gatuprojekt" som handlar om att erbjuda boende.
Le Corbusier et Pierre Jeanneret. Oeuvre Complete de 1929-1934
2. Radhus för den arbetspliktiga Reichsarbeitsdienst.
Arkivdokumentationscenter i Prora
3. Ett enfamiljshus för byggledningen, 1937.
Arkivdokumentationscenter i Prora
4. De tidigare befintliga byggnaderna användes som inspiration för Prora. En administrativ byggnad som delar strukturell likhet med Prora är IG Farbens huvudadministrativa byggnad i Frankfurt am Main. Designen gjordes av Hans Poelzig 1928-1931.
Tyska historiska museet
5. Ett annat byggprojekt med en kambaserad struktur är norra fasaden på Volkswagenfabriken under dess första byggfas, cirka 1939.
Institutet för museer och stadshistoria i Wolfsburg
6. Vy av en kambaserad konstruktion från landsidan av Prora, sett via trapphuset. Foto av Franz Zadnicek,
Arkivdokumentationscenter i Prora.
7. "Hus för tysk konst" i München av Paul Ludwig Troost, 1933-1937.
Albert Speer (red.): Ny tysk byggkonst, 1941
8. Modell av Festivalhallen av Erich zu Putlitz, 1938.
Stralsunder Tageblatt Paper, från den 27 januari 1938

9. Clemens Klotz, "KdF-Seaside Resort Rügen". Söylehallen, status under år 2000. Arkiv dokumentationscenter i Prora
10. Radhus för de anställda vid semesterorten Prora. Jürgen Rostock/Franz Zadnicek, Paradiesruinen, 1992